

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

Нікуліна Вікторія Ігорівна

УДК 364.29:331.105.316] (043,3)

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У ГРОМАДІ**

спеціальності 231 – «Соціальна робота»

АВТОРЕФЕРАТ
магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота»

Миколаїв – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент
МАЛИНОВСЬКА Наталя Леонідівна
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили.

Рецензент: кандидат наук з державного управління, доцент
КОЗЛОВА Людмила Василівна
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Захист відбудеться 25 лютого 2021 року о 10.00 на засіданні кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили, за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили, за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Проблематика соціального партнерства в умовах децентралізації є досить різноманітною, оскільки соціальне партнерство вийшло за межі соціально-трудових відносин і все частіше розглядається, як інструмент регулювання різнопланових інтересів соціальних груп. Зацікавлені сторони пов'язують з ним стабільність в суспільстві, прогресивний соціально-економічний розвиток, добробут.

Встановлення соціального партнерства між різними суб'єктами соціальної роботи на рівні громади, залучення членів громади до процесу планування та реалізації соціальних замовлень, проектів, програм дає можливість для збільшення обсягів необхідних ресурсів, активізує місцеву громаду для самостійного вирішення життєвих питань.

Актуальність магістерської роботи пояснюється тим, що система соціального обслуговування та надання соціальних послуг особам, які опинились у складних житєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги, зазнає кризи, а саме, створює соціальне напруження, викликає незадоволення громадян України, не відповідає міжнародним європейським стандартам та нормам у сфері соціального захисту населення. Фахівці вказують на непрозорість пільг та неефективність грошових соціальних виплат, бюрократизацію державних і комунальних закладів соціального захисту та соціальних служб, надмірну централізацію та державну монополізацію щодо надання соціальних послуг.

Актуальність магістерської роботи підсилюється і тим, що відбувається процес децентралізації, з яким пов'язують надії на більш швидке та ефективно вирішення багатьох питань на місцевому рівні, у тому числі і соціальній сфері шляхом розбудови соціального партнерства на рівні громади.

Дослідженням проблематики вдосконалення системи соціального захисту населення на різних рівнях управління займались такі науковці, як С. Кубіцький, О. Карпенко, М. Кравченко, Є Мачульська, В. Мартиненко, І.

Зверева, В. Докаш; форми та методи соціальної роботи в громаді є предметом уваги О.Безпалько, Т. Петренко, Л. Єльчевої, Т. Басюк, І. Братусь, Т. Лях; питання розвитку громад, їх вплив на прийняття рішення розкрито у працях М. Лациби, І. Мещан, Г. Олеснюк, Л. Пашко; сутність та принципи соціального партнерства вивчали В. Алексейчук, Г. Задорожний, В. Звонар, К. Ібрагімова; світовий досвід та європейські моделі соціального партнерства досліджено Н. Діденко, І. Тодоровим, О. Чугріною, О. Міхеєвою, А. Кудряченко, Л. Негель, Л. Макаренко; різні аспекти соціального партнерства в Україні відображено у працях В. Жукова, В. Скуратівського, І. Дубровського, Н. Романової, І. Мельник, І. Кукурудзи. М. Міщук.

Потужною є і нормативно-законодавча база щодо соціального захисту населення України в цілому та суттєвий доробок щодо соціального партнерства, яке вийшло за межі соціально-трудова відносин і екстрапольовано у соціальну сферу, однак більше на теоретичному рівні, ніж практичному.

Ці обставини зумовили необхідність проведення даного дослідження, спрямованого на визначення особливостей організації соціального партнерства у громаді та пошуку шляхів покращення практики розбудови соціального партнерства в системі надання соціальних послуг на рівні громади.

Мета дослідження полягає в узагальненні теоретико-організаційних засад соціального партнерства та виявленні особливостей організації соціального партнерства на рівні територіальної громади.

Завдання дослідження:

- узагальнити теоретико-організаційні засади соціального партнерства;
- дослідити світові практики застосування соціального партнерства у реалізації соціальних змін на рівні громади;
- проаналізувати нормативно-законодавче забезпечення соціального партнерства в Україні;

- розглянути територіальну громаду як суб'єкт соціального партнерства;
- дослідити соціальне партнерство в системі надання соціальних послуг на рівні громади;
- узагальнити практики розбудови соціального партнерства на рівні Баштанської міської громади Миколаївської області та запропонувати шляхи удосконалення.

Об'єкт дослідження – теоретико-організаційні засади соціального партнерства

Предмет дослідження – особливості організації соціального партнерства у громаді (на прикладі Баштанської територіальної громади Миколаївської області).

Методи дослідження: У ході дослідження було використано: загальнонаукові методи – індукція, дедукція, синтез, конкретизація; емпіричні методи дослідження – аналіз документів, зокрема аналіз нормативно-законодавчих документів, планово-звітної документації Баштанської міської ради, Баштанської міської громади, наукової літератури, матеріалів досліджень та аналітичних документів, інформаційних ресурсів відкритих джерел.

Наукова новизна полягає у тому, що в ході дослідження було вивчено та узагальнено практики розбудови соціального партнерства на рівні громади в сучасних умовах.

Теоретична значущість роботи полягає у тому, що узагальнено сутність та зміст соціального партнерства в системі надання соціальних послуг на рівні громади; проаналізовано науковий доробок фахівців суміжних з соціальною роботою галузей знань щодо таких понять, як «соціальний діалог», «соціальна взаємодія», «соціальне співробітництво», «міжсекторне партнерство», «міжсекторна взаємодія».

Практичне значення роботи. Основні теоретичні та практичні положення магістерської роботи, запропоновані висновки, рекомендації

можуть бути використані у роботі соціальних служб та служб з управління персоналом, громадськими організаціями суміжних сфер. Матеріал також може бути використано при підготовці лекційних та семінарських занять з дисциплін «Соціальне партнерство в соціальній роботі», «Соціальна робота в громаді», проведенні подальших наукових досліджень, організації та проведенні дискусій з питань практичного значення соціального партнерства на рівні територіальних громад, практик розбудови соціального партнерства у вирішенні питань соціального захисту населення України; при розробці та підписанні договорів та угод, у практичній діяльності соціального працівника.

Експериментальна база дослідження – Баштанська міська громада Миколаївської області.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було представлено на XIV Міжнародній науковій конференції «Ольвійський форум – 2020: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі», II Міжнародній науково-практичній конференції «Залучення патріотично-активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» (4 червня 2020 р., м. Миколаїв).

Публікації:

Нікуліна, В.І. Волонтерство як напрям розбудови громадянського суспільства [Текст] / В.І. Нікуліна // Ольвійський форум – 2020: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі: XIV Міжнар. наук. конф. м. Миколаїв: програма та тези: II Міжнар. наук.-практ. конф. 4 червня 2020 р., «Залучення патріотично-активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» / Чорном. нац. ун-т ім. Петар Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2019.– С.88-90.

Нікуліна, В.І. Практики розбудови соціального партнерства на рівні громади [Текст] / В.І. Нікуліна // Студентські наукові студії: Молодіжний

науковий журнал.- Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020 (подано до друку).

Структура роботи. Поставлені цілі й завдання дослідження визначили структуру роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що мають свої підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дипломної роботи налічує 112 сторінок (з додатками), із них 90 сторінок основного тексту. Список використаних джерел і літератури налічує 109 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи, наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У першому розділі *«Теоретико-організаційні засади соціального партнерства»* узагальнено теоретико-організаційні засади соціального партнерства; досліджено світові практики застосування соціального партнерства у реалізації соціальних змін на рівні громади; проаналізовано нормативно-законодавче забезпечення соціального партнерства в Україні.

У підрозділі 1.1 *«Соціальне партнерство: сутність, принципи, практичне значення»* розкрито сутність та зміст соціального партнерства, його основні принципи; наведено думки науковців щодо розуміння цього поняття, як в теоретичній, так і практичній площині, акцентовано увагу на тому, що соціальне партнерство розглядається як організована, взаємовигідна співпраця між різними соціальними інститутами.

У підрозділі 1.2 *«Світові практики застосування соціального партнерства у реалізації соціальних змін на рівні громади»* досліджено світовий досвід щодо соціальних змін шляхом впровадження соціального партнерства країн Європи, висвітлено позитивні напрацювання та наведено

приклади з метою запровадження позитивного досвіду в практику українських громад.

У підрозділі 1.3 *«Нормативно-законодавче забезпечення соціального партнерства в Україні»* проаналізовано нормативно-законодавчу базу України щодо соціального партнерства, соціального діалогу, соціальних послуг тощо.

У другому розділі *«Особливості організації соціального партнерства у громаді»* охарактеризовано територіальну громаду як суб'єкта соціального партнерства, розкрито соціальне партнерство в системі надання соціальних послуг на рівні громади, висвітлено практичний аспект роботи соціального працівника щодо організації соціального партнерства на рівні громади.

У підрозділі 2.1. *«Територіальна громада як суб'єкт соціального партнерства»* охарактеризовано пріоритетні функції громади, можливості та шляхи покращення системи надання соціальних послуг тим, хто їх потребує за рахунок соціального партнерства, акцентовано увагу на нових можливостях вирішення актуальних питань на рівні громади зусиллями самої громади та місцевого відповідального бізнесу.

У підрозділі 2.2 *«Соціальне партнерство в системі надання соціальних послуг на рівні громади»* проаналізовано сучасний стан системи соціального захисту та соціального обслуговування на рівні громади, взаємодію органів місцевого самоврядування, бізнесу і територіальної громади з метою покращення соціально-економічного розвитку громади, запобігання виникненню складних життєвих обставин для членів громади.

У третьому розділі *«Практики розбудови соціального партнерства та шляхи його удосконалення на рівні громади»* було проведено дослідження та надано рекомендації стосовно шляхів покращення соціального партнерства на рівні Баштанської міської громади Миколаївської області.

У підрозділі 3.1 *«Практики розбудови соціального партнерства на рівні Баштанської міської громади»* висвітлено досвід співпраці, соціального діалогу та соціального партнерства між органами місцевої влади, відповідального бізнесу та Баштанської міської громади; наведено

результати оцінки цієї діяльності з боку членів громади та відповідального бізнесу.

У підрозділі 3.2 «Рекомендації стосовно шляхів покращення соціального партнерства на рівні громади» надано пропозиції щодо підвищення рівня співпраці, порозуміння, взаємної побудови партнеських відносин, об'єднаних загальною метою.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження на тему «Особливості організації соціального партнерства у громаді (на прикладі Баштанської міської громади Миколаївської області) зроблено наступні висновки.

Соціальне партнерство - це, перш за все, визначення різних інтересів різних соціальних груп, визнання права кожної групи мати власні соціально-економічні інтереси, які можуть не співпадати з інтересами інших груп. В той же час соціальне партнерство - це свідоме бажання сторін знайти взаємне порозуміння, бути готовими піти на поступки, співпрацювати заради соціального миру, що є важливою передумовою поступального соціально-економічного розвитку, а отже і підвищення якості різних сфер життєдіяльності.

Саме на рівні громади проявляється реальна взаємодія громадян і органів місцевої влади, закладаються основи соціального партнерства, соціального діалогу між суспільством і державою, довіри до влади, досягнення цілей і завдань держави через діяльність органів місцевого самоврядування та соціально-політичну стабільність в країні. Для усунення виникнення конфліктів в суспільстві всім соціальним суб'єктам потрібно знайти нові зв'язки, розробити особливу концепцію свого перебування в світі, переосмислити перспективи соціальної еволюції.

Світовий досвід і досвід нашої країни переконливо свідчить, що численні проблеми соціально-економічного життя, у тому числі і соціального

захисту населення та соціального обслуговування, можна вирішувати швидше та ефективніше, якщо соціальні партнери будуть орієнтуватися не на конфронтацію, а на об'єднання зусиль, на творчу співпрацю.

Співпадіння економічних, політичних та соціальних інтересів, підкріплене особливостями західного мислення з його тяжінням до компромісу, потребою у соціальній згоді, створило умови для перетворення соціального партнерства у важливий напрям загальнонаціональної політики, який було законодавчо закріплено у таких країнах як Франція, Англія, Ірландія, Італія, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Німеччина, Скандинавські країни.

Розвиток соціального партнерства сприяв становленню у Європі держави загального добробуту, що характеризується: високим рівнем охоплення соціальним захистом всіх громадян незалежно від їхнього трудового внеску; застосуванням принципів соціальної справедливості, завдяки чому здійснюється матеріальна підтримка всіх осіб, які її потребують, а не тільки тих, хто заробив право на соціальні виплати завдяки трудовій діяльності.

Досвід формування європейського соціального партнерства свідчить, що «цей процес не може бути короткотерміновим, одностороннім і безсистемним», відтак треба уникати помилок і негативних явищ, які призвели до відмови від певних досягнень соціального партнерства у країнах Європи, та сформуванню власні ефективні моделі партнерства в Україні.

Розгляд соціального партнерства на рівні громади з метою підвищення рівня соціального захисту і обслуговування населення базується на нормативно-законодавчих документах, які мають відношення, як до соціальних послуг (Закон України «Про соціальні послуги» тощо), так і до соціального партнерства, соціального діалогу (закони України «Про зайнятість населення»; «Про колективні договори і угоди»; «Про оплату праці»; «Про охорону праці», «Про соціальний діалог» тощо), і засад функціонування й розвитку територіальних громад в Україні (закони України

«Про звернення громадян», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про органи самоорганізації населення», «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад» тощо, укази Президента України «Про раду розвитку громад та територій тощо»).

Баштанська міська громада характеризується високим рівнем активності її членів, позиціонує себе як громада з інноваційно-орієнтованим місцевим самоврядуванням, з високими стандартами життя та якістю послуг, з сучасною ефективною системою управління. Впровадження соціальних і технологічних новацій, дотримання принципів соціальної відповідальності, забезпечують відповідний рівень комфортності проживання в громаді, створюють умови для праці та розвитку кожної особистості, приваблюють інвесторів та дають можливості для участі і реалізації міжнародних проектів щодо позитивних соціальних змін.

Ініціаторами та організаторами партнерства при вирішенні соціальних проблемних питань у громаді можуть бути соціальні служби різного типу, які функціонують у межах територіальної громади, ініціативні групи з членів територіальної громади, органи місцевого самоврядування, недержавні організації.

Соціальне партнерство на рівні громади варто розглядати як форму соціальної взаємодії, де всі учасники включені у систему самоорганізації, що характеризується наявністю спільних цілей, досягнення яких не обмежує групових чи корпоративних інтересів; вибір форм співробітництва, що влаштовує всіх учасників і відповідає інтересам всіх партнерів; впровадження соціальних та технологічних нововведень, зрозумілих та взаємовигідних й корисних для розвитку громади.

Значення ролі соціального партнерства як способу вдосконалення системи надання соціальних послуг на рівні громади пояснюється тим, що соціальна взаємодія й партнерство виступають ефективними інструментами розвитку територіальних громад і відображають динаміку організованості груп населення, які допомагають представникам своєї громади.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ
ЗА ТЕМОЮ МАГІСЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Нікуліна, В.І. Волонтерство як напрям розбудови громадянського суспільства [Текст] / В.І. Нікуліна // Ольвійський форум – 2020: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі: XIV Міжнар. наук. конф. м. Миколаїв: програма та тези: II Міжнар. наук.-практ. конф. 4 червня 2020 р., «Залучення патріотично-активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» / Чорном. нац. ун-т ім. Петар Могили. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2019.– С.88-90.

Нікуліна, В.І. Практики розбудови соціального партнерства на рівні громади [Текст] / В.І. Нікуліна // Студентські наукові студії: Молодіжний науковий журнал.- Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020 (подано до друку).

АНОТАЦІЯ

Нікуліна Вікторія Ігорівна. Особливості організації соціального партнерства у громаді - на правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття академічного ступеня магістра за спеціальністю 231 «Соціальна робота». - Чорноморський національний університет імені Петра Могили – Миколаїв, 2021.

У роботі узагальнено теоретико-організаційні засади соціального партнерства; досліджено світові практики застосування соціального партнерства у реалізації соціальних змін на рівні громади, а також проаналізовано нормативно-законодавче забезпечення з питань соціального партнерства в Україні та розвитку громад і територій.

У роботі розглянуто територіальну громаду як суб'єкт соціального партнерства; досліджено соціальне партнерство в системі надання соціальних

послуг на рівні громади та узагальнено практики розбудови соціального партнерства й запропоновано шляхи його удосконалення на рівні Баштанської територіальної громади Миколаївської області.

Ключові слова: соціальне партнерство, громада, соціальні послуги, соціальний захист, соціальна робота в громаді, відповідальний бізнес, Баштанська міська громада Миколаївської області.

SUMMARY

Victoria Nikulina. Features of the organization of social partnership in the community - on the rights of the Manuscript.

Master's work on obtaining an academic master's degree in the specialty 231 Social work. - Black Sea National University named after Petro Mohyla, Mykolaiv, 2021

The Master's work summarizes the theoretical and organizational principles of social partnership, explores the world practices of social partnership in the implementation of social change at the community level and analyzes the regulatory and legislative support for social partnership in Ukraine and the development of communities and territories.

The paper considers the territorial community as a subject of social partnership, examines social partnership in the system of providing social services at the community level and summarizes the practices of building social partnership and suggests ways to improve it at the level of the Bashtanka territorial community of Mykolaiv region.

Keywords: social partnership, community, social services, social protection, responsible business, Bashtanka territorial community of Mykolaiv region.